

Med forbehold om endringer

FOREDRAG AV STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND PÅ
NORGES FORSIKRINGSFORBUNDS ÅRSKONFERANSE 22. APRIL 1993

FORSIKRING OG SAMFUNN

1 Innledning

Landet vårt står overfor mange og viktige utfordringer i årene som kommer. Regjeringen formulerer i Langtidsprogrammet sin visjon for det norske samfunnet på en måte jeg tror mange vil være enige i:

"Det gjelder å utvikle et tryggere og mer rettferdig samfunn som gir økt grunnlag for framtidstro, med arbeid for alle og økt livskvalitet for den enkelte."

Langtidsprogrammet trekker opp strategien for å nå disse målene. Vi inviterer til et bredt samspill mellom næringsliv og offentlig sektor, mellom arbeidstakere og arbeidsgivere. Bare gjennom et slikt samspill kan vi sikre verdiskapingen og bygge et velferdssamfunn som gir trygghet til alle.

Forsikringsnæringen spiller en sentral rolle i løsningen av flere viktige samfunnsoppgaver og må inngå som en viktig del av det samspill mellom offentlig og privat virksomhet som Regjeringen vil fremme.

Næringens hovedoppgave er å bidra til trygghet for den enkelte familie og bedrift i Norge - og å gjøre det i former som i seg selv er trygge.

Grunntanken i all forsikringsvirksomhet er at det skal skje en viss risikoutjevning mellom forsikringstakere. Forsikringsselskapenes oppgave er å sørge for denne utjevningen.

I tillegg organiserer næringen en betydelig del av den private sparingen og "foredler" denne sparingen gjennom ulike former for investeringer i produktiv virksomhet. På denne måten kan forsikringsselskapene også bidra til verdiskaping og sysselsetting i samfunnet ellers.

2 Private og offentlige ordninger

Som en del av det norske velferdssamfunnet er det utviklet en rekke offentlige ordninger som dekker mange av de behovene som

i andre land ivaretas av individuelle eller kollektive private forsikringsordninger. Vi har et helsevesen som i hovedsak er finansiert over offentlige budsjetter. Vi har offentlige erstatnings- og inntektssikringsordninger. Vi har et obligatorisk offentlig pensjonssystem.

Vi har valgt slike fellesskapsløsninger fordi vi mener de gir størst trygghet for den enkelte, fordi de kan gi en bedre fordeling og også fordi det på en del områder simpelthen er mest effektivt og lønnsomt å satse på offentlig administrerte fellesskapsløsninger. Mange vil f.eks. være enige i at Norge har et bedre helsevesen enn USA, selv om det amerikanske helseforbruket utgjør en større andel av nasjonalproduktet enn det norske.

Private forsikringsordninger vil være et supplement til det offentlige tilbudet. I 1992 var de samlede premiene til skade- og livsforsikring på henholdsvis 15 og 17 mrd. kroner. Dette sier mye om sektorens rolle og om etterspørselen etter dens produkter.

Utfordringen for myndighetene og næringen i fellesskap må være å utvikle en arbeidsdeling og arbeidsmåter som sikrer et positivt samspill.

3 Realøkonomiske rammer for framtidige ytelser

I Langtidsprogrammet er det presentert nye befolkningsframskrivninger. Høyere fødselstall mot slutten av 1980-tallet gjør at forholdet mellom eldre og unge vil endre seg noe mindre dramatisk enn tidligere regnet med. Og endringene de kommende førti årene er klart mindre enn de vi har opplevd i de førti årene vi har bak oss.

I Langtidsprogrammet understreker Regjeringen at Folketrygden skal være en bærebjelke i velferdssamfunnet også i framtiden. Folketrygden skal sikre den enkelte rettigheter og sikkerhet ved alderdom, sykdom og arbeidsledighet. Utsatte grupper skal spesielt ivaretas. Samtidig skal det i Folketrygden være et rimelig forhold mellom opptjening og rett til ytelser og dermed også mellom inntektsnivå som yrkesaktiv og som pensjonist. Dette er nødvendig for at Folketrygden skal kunne ivareta brede gruppers behov for inntektssikring.

En politikk for å øke sysselsettingen og bedre utnyttelsen av landets ressurser vil være den beste politikken for at både Folketrygden og andre avtalte ytelser skal innfris. Over tid og i sum er det avkastningen av vårt arbeid, av våre investeringer og av våre naturressurser som bestemmer rammen for vårt framtidige forbruk. Denne realøkonomiske rammen gjelder for alt forbruk og uansett hvilke overføringer vi foretar mellom ulike befolkningsgrupper. Den gjelder også om forbruket dekkes av ytelser fra private forsikringsselskaper og pensjonskasser.

Dette er spørsmål jeg har vært opptatt av under arbeidet med dette foredraget. Når jeg følger en del av debatten, får jeg et inntrykk av at enkelte overdriver forskjellen mellom offentlige og private pensjonsordninger. I siste nummer av Forsikringsforbundets medlemsblad har forbundets administrerende direktør, Ingvar Strøm, en artikkel om pensjonspolitik. Der gir han følgende beskrivelse av egenskapene til de fondsbaserte ordningene:

"De skaper sitt eget realøkonomiske rom ved at forbruk i dag utsettes til i morgen. Folketrygden baserer seg på at morgendagens yrkesaktive skal avgi morgendagens løpende inntekt for at dagens yrkesaktive skal sikre sin alderdom."

Jeg følger Strøms resonnement når han et annet sted i artikkelen peker på at dagens pensjonssparing, som annen sparing, kan gi rom for produktive investeringer. Men det er vel slik at det vi skal forbruke av varer og tjenester i en framtidig periode, alt overveiende må frambringes av morgendagens yrkesaktive. I dette henseende er nok forskjellen mellom Folketrygden og andre ordninger ikke så stor. Pensjonistene i år 2030 skal uansett leve av den maten som produseres og den fisken som fanges i år 2030, ikke av dagens produksjon. I Folketrygdmeldingen var dette et hovedpoeng.

Overføringer til dem som har ervervet rettigheter, enten det er i private eller offentlige ordninger, vil altså i det alt vesentlige måtte dekkes av det vi klarer å produsere i framtiden. Disse utfordringene kan bare møtes ved økt verdiskaping. Verdiskapingen vil avhenge av veksten i arbeidsstyrken, vår evne til effektiv utnyttelse av arbeidskraften, vår evne til å håndtere miljøutfordringene, og størrelsen og avkastningen av investeringene. For Norge er i tillegg utnyttelse av naturressursene viktig - vannkraft, olje og gass, skog, hav og arealer.

På grunn av de lave fødselskullene i 1970- og -80-årene, vil veksten i aldersgruppen mellom 16 og 66 år avta etter århundreskiftet. Utover i neste århundre vil også utvinningen av petroleum trolig falle. De demografiske utsiktene og utsiktene for petroleumsutvinningen er begge faktorer som bidrar til at vi ikke uten videre kan vente samme vekst i landets inntekter som tidligere.

Et viktig trekk er at antallet over 80 år vil øke allerede i de nærmeste årene. Antallet personer over 67 år vil derimot etter beregningene faktisk falle med over 40 000 fra år 1995 til 2005. Det skjer så en kraftig økning de neste 25 årene, slik at vi i år 2030 vil ha over 200 000 flere alderspensjonister enn i dag.

Vi har dermed noe tid på oss til å forberede oss på den utfordring det økende antallet alderspensjonister vil representere. Denne tiden må vi bruke effektivt til å styrke verdiskapingen.

Offentlig og privat sparing gir grunnlag for å finansiere investeringer og dermed øke samfunnets framtidige inntekter. Norge har de siste 30 årene gjennomgående hatt en sparing som har vært høyere enn OECD-gjennomsnittet. På 1980-tallet falt spareraten markert. De siste årene har finanssparing økt sterkt mens realinvesteringene holder seg lave. I det såkalte Solidaritetsalternativet i Langtidsprogrammet regnes det med økte investeringer framover, og fortsatt økt sparing.

Langtidsprogrammets beregninger fram til år 2030 peker i retning av nær en fordobling av realkapitalbeholdningen i Norge i perioden, som mer enn oppveier det anslåtte fallet i oljeformuen som følge av løpende uttapping. Gjennom den sterke satsingen på utdanning og kompetanse som vi nå gjennomfører, kan vi i tillegg øke evnen til verdiskaping og bedre livskvaliteten for den enkelte.

Et hovedproblem har ellers tidligere vært at avkastningen av våre investeringer har vært lav. For en del skyldes dette svakheter ved skattesystemet, som omsider ble rettet opp gjennom skattereformen. Også på andre områder arbeides det målbevisst med å styrke grunnlaget for verdiskapingen.

De utfordringene befolkningsutviklingen og den økonomiske situasjonen reiser, blant annet i forhold til Folketrygden, vil likevel måtte tillegges stor vekt. Ikke minst understreker det betydningen av å holde flest mulig i arbeid, ved å bekjempe arbeidsledigheten og unngå passivisering. Regjeringen vil verne om Folketrygden som vår felles forsikringsordning ved sykdom, uførhet og alderdom. Det må derfor vises stor varsomhet med forslag som kan bidra til ytterligere press på Folketrygdens økonomi, særlig sett i lys av utviklingen i forholdet mellom antallet pensjonister og yrkesaktive.

Det har vært bred enighet i de siste årene om enkelte endringer i Folketrygdens regelverk. Noen av disse endringene har påvirket størrelsen på ytelsene, men hovedbildet er at Folketrygdens ordninger er blitt videreført. Ved de årlige trygdeoppgjørene har pensjonister oppnådd en inntektsutvikling om lag som andre grupper.

4 Økonomisk trygghet i alderdommen

Det gjennomsnittlige inntektsnivået for alderspensjonistene har økt og vil fortsette å øke. En viktig årsak er økte tilleggspensjoner. I årene framover vil flere eldre ha opptjent økte tilleggspensjoner, og stadig flere vil ha inntekter ut over minstepensjon. De fleste eldre vil få vesentlig høyere pensjon enn gårdsdagens eldre hadde. Beregningene i Langtidsprogrammet viser at økte tilleggspensjoner i årene som kommer isolert sett vil bidra til en ekstra inntektsvekst på 1 pst.enhet pr. år for alderspensjonister sammenliknet med andre grupper, selv etter de endringene som er skjedd i utmåling av tilleggspensjon. I

budsjettillustrasjonene til Langtidsprogrammet øker Folketrygdens utbetalinger av alderspensjon av denne grunn med nær 9 milliarder kroner ut over det som skyldes den alminnelige inntektsveksten. Beregninger fram til år 2030, da regelendringene de siste årene har fått nær full effekt og eldrebølgen er nær toppen, viser at om lag 3/4 av økningen i alderspensjonene skyldes høyere gjennomsnittlige ytelser.

Undersøkelser viser helt klart at det i det siste tiåret i første rekke er de eldre som har økt sin andel av husholdningenes samlede formue. Det er grunn til å tro at dette vil fortsette. Husholdninger med eldste medlem mellom 67 og 79 år hadde i 1990 en netto finansformue i gjennomsnitt på ca. 220 000 kroner.

I tillegg kommer at det er 40-, 50- og 60-åringene som nå arver sine foreldres hus og hytter - og disse aldersgruppene får etter hvert stadig færre søsken å dele med. Også disse verdiene bidrar til å styrke manges økonomi fram mot pensjonisttilværelsen. Selv om det fortsatt er grupper av eldre som har en vanskelig økonomi, er hovedbildet positivt når det gjelder de levekår morgendagens eldre vil få.

Regjeringen ønsker at oppbyggingen av rettigheter i såvel Folketrygden som i privat forsikring skal finne sted i tillit til at de opptjente ytelsene ikke blir beskåret. Vi har ved flere anledninger understreket at det ikke forekommer særskilt samordning med private pensjonsforsikringer og tjenstepensjoner ved utbetalinger fra Folketrygden. Jeg vil tilføye at det heller ikke er aktuelt å innføre noen slik samordning i framtiden.

Jeg har sett at Forsikringsforbundet har valgt å benytte betegnelsen "samordning" om den inntektsprøving som i dag finner sted ved forsørgingstillegget til folketrygdpensjoner. Dette er vel bare et utslag av at man velger å bruke ordene litt ulikt.

Det er for øvrig et berettiget krav som livselskapene har reist om at også Folketrygden årlig skal orientere den enkelte om hvilke pensjonsrettigheter som er opparbeidet og kan påregnes under visse forutsetninger. I vårt samfunn må det være den enkelte selv som tar stilling til i hvilken grad han eller hun, utover det som gjøres i fellesskap, vil spare for sin alderdom. Men da bør man til enhver tid vite hvor høye ytelser man har opparbeidet gjennom Folketrygden. Jeg kan opplyse at Rikstrygdeverket og Skattedirektoratet samarbeider om et opplegg der den enkelte på ligningsattesten skal få vite antatt nivå på framtidig alderspensjon eller eventuell uførepensjon. Opplegget antas å bli ferdig høsten 1994, når ligningsattestene for 1993 sendes ut.

5 Sparing i livsforsikring

Som før nevnt har sparing betydning som grunnlag for investeringer og framtidige inntekter.

Skattereformen har gitt oss et skattesystem som langt mer enn det gamle behandler ulike spareformer likt. Når vi tidligere hadde lempeligere beskatning av realinvesteringer, ble sparing i realgoder favorisert framfor sparing i finanskapital. Gjennom skattereformen er skattegrunnlaget utvidet. Dette har gjort det mulig å sette skattesatsene kraftig ned. En virkning er at skattesystemet i større grad enn før fremmer finanssparing i husholdningene og i bedriftene.

Til tross for utvidelsen av skattegrunnlaget er det fortsatt skattefordeler knyttet til enkelte livsforsikringsprodukter. Reglene om "Egen pensjonsforsikring etter skatteloven" ble endelig fastsatt før jul etter en omfattende behandling i Stortinget. Et hovedmål med det nye regelverket var å sikre at ordningen klarere skulle rettes inn mot sitt formål; å gi den enkelte grunnlag for å bygge opp rett til ytelser i alderdommen. Samtidig er det viktig at ordningen først og fremst skal ivareta slike forsikringshensyn og ikke utvikle seg til en mer generell og mindre målrettet spareordning. Dette gjør det mulig å kunne begrunne særskilte skatteregler.

Generelt har livsforsikringsvirksomhet i Norge nydt godt av betydelige skattefordeler. Som kjent er mange livprodukter sammensatt av et forsikringselement og et spareelement, som ofte er vevd inn i hverandre slik at det blir riktigere å tale om graden av spareinnhold. Kravet om mer like konkurransevilkår og om at skattesystemet ikke skal hindre at midler blir plassert der de gir størst samfunnsmessig avkastning, har naturlig nok ledet til at mange regler er endret.

Forsikringsnæringen må legge sin "ære" i at forsikringsprodukter er "liv laga" også uten særlige skattefordeler. Produktene hjelper den enkelte til å møte usikkerhet, og næringen må forutsettes å ha kompetanse i en fornuftig langsiktig kapitalforvaltning og i selve forsikringsforvaltningen. F.eks. har premievolumet i kapitalforsikring holdt seg høyt selv etter at skattereglene ble lagt om for seks år siden.

Det er usikkert om skattefordeler knyttet til særskilte spareprodukter har gitt økt sparing totalt sett. Trolig har de først og fremst gitt en annen fordeling mellom spareformer. De kan også ha svekket det offentliges sparing ved å redusere offentlige inntekter. Ved vurderingen av i hvilken grad det skal knyttes særlige skattefordeler til pensjonssparing, må spørsmålet om virkningene på den samlede sparingen også telle med.

Et viktig utgangspunkt må også være de hensyn som følger av vår prioritering av Folketrygden. Et nøkkelspørsmål i denne

sammenheng er om et stort omfang av skattebegunstigede ordninger vil redusere eller øke utfordringene knyttet til Folketrygden.

Enkelte sentrale forhold må da tas i betraktning. For det første vil vi som følge av systemet med tilleggspensjoner i Folketrygden kunne få en betydelig sterkere inntektsvekst for pensjonistene enn for andre grupper. For det andre vil vi framover få en meget sterk etterspørsel etter offentlig produserte tjenester overfor de eldre. For det tredje viser allerede eksisterende statistikk at alderspensjonistene innehar en stadig større andel av husholdningenes samlede formue.

Regjeringen ser behov for at ulike prinsipielle sider ved privat pensjonssparing i vårt system med Folketrygd blir nærmere belyst. Derfor vil Regjeringen sette ned en ekspertgruppe til å foreta en slik vurdering. Gruppen skal ta utgangspunkt i at hovedprinsippene i Folketrygden skal føres videre. Den skal videre legge til grunn de prinsippene som skattereformen er basert på og at samordning mellom private og offentlige pensjonsordninger ikke skal finne sted.

Nedsettelsen av en slik ekspertgruppe gjør det naturlig å utsette drøftingen av en del av de problemstillingene som ble reist i høringen om ny forskrift om private tjenestepensjonsforsikringer. Dette gjelder særlig spørsmålet om ytelsesnivå. En del andre tema med tilknytning til skatt kan det imidlertid være naturlig å avklare i vår, fordi de i mindre grad vil bli berørt av arbeidet i en slik gruppe, og fordi en avklaring er ønskelig. Både regler om beskatning av livrenter og renter på premiefond har vært på høring. Finansdepartementet vurderer for tiden disse spørsmålene og har ført samtaler bl.a. med Forsikringsforbundet. Jeg regner med at statssekretær Øygard kommer tilbake til en del av disse spørsmålene i spørrerunden senere idag.

6 Skadeforsikring

Jeg har hittil sagt en del om livs- og pensjonsforsikring. De fleste forbinder nok ordet forsikring med skadeforsikring. De fleste forbrukerne bruker da også klart mest penger - i betydningen betalte premier - på denne typen forsikringstjenester.

Jeg er glad næringen selv har satt viktige tema innen skadeforsikring på dagsordenen for senere deler av denne årskonferansen. De siste månedenes debatt om skadeforsikring kan tyde på at det er behov for en slik gjennomgang.

Mange selskaper har hatt store tap på de tradisjonelle områdene for skadeforsikring i de senere år. Dette er ikke noe særnorsk fenomen. Også i utlandet har forsikringsnæringen hatt flere magre år, ofte som følge av enkelte erstatningskrav med økonomisk omfang av en hittil ukjent størrelse. Slike forhold

har direkte og indirekte slått inn i norsk skadeforsikring, via et høyere premienivå og større reassuranse-krav. At skade- og premienivået går opp er dårlig nytt. Næringen vil forhåpentlig granske bakgrunnen for utviklingen, og gjøre myndigheter og allmennhet kjent med de konklusjonene som trekkes.

Næringen må ta hensyn til at det for kunden ofte vil være vanskelig å vurdere en forsikringskontrakt: Om kontraktsytelsen er stor nok, om premien står i et rimelig forhold til ytelsen og om forsikringsvilkårene ellers er rimelige og betryggende.

Selskap og kunde står vanligvis ikke like godt rustet når slike spørsmål skal besvares. I en viss utstrekning vil konkurranse om kundene sikre mot urimelig prising. Tilstrekkelig konkurranse må derfor være et viktig utgangspunkt. Men vi må erkjenne at en slik strategi har begrensninger, og at flere betingelser må være oppfylt for at konkurransen skal virke. For øvrig går jeg ut fra at selskapene tar inn over seg at de har en plikt til å gi kundene relevant og fullverdig informasjon.

Jeg vet det pågår et arbeid innenfor ulike forsikringsområder for å oppmuntre til forebyggende og skadebegrensende arbeid. På dette området bør da også forsikringsselskapene med sin oversikt og fagkunnskap ha mye å bidra med.

Jeg vil samtidig tilføye at samfunnet som helhet har felles interesse med forsikringsselskapene i å unngå at uansvarlighet og misbruk får spillerom. Regjeringen er innstilt på å gjøre sitt for å støtte selskapenes bestrebelser for å redusere skadenivået og skadeutbetalingene. Jeg vil blant annet vise til handlingsplanen mot økonomisk kriminalitet, som ble lagt fram sist høst. En aktiv bekjempelse av heleri og hvitvasking vil være et viktig virkemiddel for å redusere antall innbrudd og vinningsforbrytelser. Regjeringen har i den senere tiden tatt flere initiativ i kampen mot heleri og hvitvasking av utbytte. Det er foreslått en ny og mer generell straffebestemmelse om slik virksomhet. Det er vedtatt en ny § 2 - 17 i loven om finansieringsvirksomhet, som bl.a. har til formål å få i stand et mer formalisert samarbeid mellom finansinstitusjoner og påtalemyndigheten i saker der det er mistanke om hvitvasking. Det er dessuten etablert en egen gruppe ved Økokrim som skal arbeide spesielt med hvitvasking.

Ved innføring av obligatorisk yrkesskadeforsikring har vi fått fornyet oppmerksomhet på omfanget av yrkesskader. Det er viktig å huske at omleggingen langt på vei ble gjennomført i tillit til de kvalitetene forsikringsordninger kan gi. Et hovedmål var at ordningen skulle stimulere til at det tas bedre hensyn til helse og velferd i bedriftene.

Det er for tidlig å fastslå om omleggingen har virket etter hensikten. Ikke minst for forsikringsnæringen bør det være viktig at ordningen ikke kommer i vanry. Premiene må ikke være

urimelige, og ikke minst er det viktig å få til et samarbeid mellom forsikringsnæringen og det øvrige næringslivet om det forebyggende og skadebegrensende arbeidet.

7 Kapitalforvaltning og trygghet

Målet om at forsikringsnæringen skal bidra til økt trygghet avspeiles også i selskapenes kapitalforvaltning.

Etter forsikringsloven av 1911 var plasseringsadgangen svært restriktiv. Bl.a. kunne de årlige plasseringene i fast eiendom og aksjer ikke utgjøre mer enn en liten del av forsikringsfondet, og det var grenser for samlet beholdning av aksjer. Som følge av dette, og av den generelt restriktive plasseringspolitikken, var livsforsikringsselskapenes plasseringer i aksjer beskjedne.

Den nye forsikringsloven liberaliserte plasseringsadgangen rent generelt. Det ble gitt adgang til å plassere inntil 12 pst. av forvaltningskapitalen i aksjer. I 1990 ble forsikringsloven endret slik at den maksimale adgangen til å plassere i aksjer ble økt til 20 pst. av forvaltningskapitalen. Dette ble gjort etter at enkelte selskaper støtte mot 12 pst.-taket.

Disse grensene er fastsatt som maksimalgrenser. Det enkelte selskaps situasjon og vurdering av avkastning vil være avgjørende for hvordan selskapet kan tilpasse seg innenfor det maksimaltak som loven setter.

Mange spør seg nok, med bakgrunn i de rystelser norsk finansliv har vært igjennom, om forsikringsselskapene har noe i aksjemarkedet å gjøre. Bør disse virksomhetene - som nettopp har som sitt fremste produkt å selge sikkerhet og trygghet - gå inn med eierkapital i andre næringer?

Svaret er ja, selv om avkastningen av disse investeringene nok kan variere fra tid til annen. Aksjeplasseringer over lengre tidsperioder har gitt relativt bra avkastning, og sammen med andre finansposter er aksjer en del av den helhetlige porteføljen det er naturlig for disse store institusjonene å operere med. Muligheten for å plassere i aksjer kan dermed øke den samlede avkastningen og gjøre hele forsikringsproduktet bedre for kundene.

Tall viser da også at norske forsikringsselskaper har om lag den samme andelen av de børsnoterte aksjene i Norge som det forsikringsselskaper i andre nordiske land har i sine respektive aksjemarkeder.

Det er selvsagt flere biter i dette bildet. Med forsikringsselskaper som er aktive i det norske aksjemarkedet styrkes egenkapitaltilgangen for norsk industri og øvrig næringsliv.

Dermed kan grunnlaget legges for nye investeringer, verdiskaping og sysselsetting. Men nøkkelen til prosessen er at det finnes og utvikles bedrifter og prosjekter selskapene ser det som regningssvarende å satse på. Sammen med de mange tiltak Regjeringen har satt ut i livet for å bedre den norske konkurranseevnen - og som vi nå ser mange positive resultater av - bør derfor kapitaltilgangen fra forsikringsselskapene kunne gi nye impulser til en positiv utvikling i årene framover.

Så sent som sist høst ble det gjort tre endringer i regelverket som styrket selskapenes muligheter i aksjemarkedet:

- det ble for 1992 gitt endrede verdsettelsesregler for aksjer ved skatteberegningen,
- selskapene fikk adgang til å øke sine skattefrie sikkerhetsfond,
- selskapene fikk adgang til å sette av midler på særskilte kursreguleringsfond. Ved utgangen av 1993 kan det tilbakeholdes 40 pst. av urealiserte kursgevinster på aksjer og obligasjoner fra fordeling til kundene.

Spesielt det siste tiltaket viser seg å ha betydelig effekt. Livsforsikringsselskapene hadde ved årsskiftet en aksjebeholdning på rundt 14 milliarder kroner og en obligasjonsbeholdning på rundt 64 milliarder kroner, og kursene har i begge tilfelle økt kraftig. Selskapene har dermed fått store kursgevinster og mulighet for å bygge opp store fond. Et enkelt regnestykke basert på utviklingen i gjennomsnittskurser på Oslo Børs kan peke i retning av verdiøkninger i størrelse mellom 5 og 10 milliarder kroner.

I tillegg kan som kjent inntil 35 pst. av overskuddet tilbakeholdes i selskapet til dekning av utbytte og skatt og til oppbygging av egenkapital.

Samlet sett er det altså gitt adgang til å bygge opp betydelige reserver. Dette gir mulighet for å styrke selskapenes soliditet. I de samtalene som myndighetene har med Forsikringsforbundet, står nettopp hensynet til soliditetsvernet i vid forstand sentralt. Det er enighet om å vurdere ytterligere tiltak for å styrke soliditeten. Finansdepartementet vurderer i den forbindelse å utvide ordningen med kursreguleringsfond. Forsikringsforbundet har foreslått at en særskilt arbeidsgruppe skal gjennomgå regelverket for såkalte unit linked-produkter. Finansdepartementet arbeider med oppfølgingen av dette initiativet.

Også grunnlagsrenten har stor betydning for selskapenes soliditet. Selskapenes evne til å bære motgang avhenger av at det til enhver tid er avstand mellom markedsrenten og den renten som garanteres kundene. Vi er nå i en fase der markedsrentene har falt meget sterkt. Langsiktige statsobligasjonsrenter nærmer seg 7 pst. Mange venter at

rentenivået vil falle ytterligere framover. Kredittilsynet har nylig i et brev til Finansdepartementet tilrådt at det generelt pålegges innført reguleringsklausuler i alle nye kontrakter eller at grunnlagsrenten reduseres. I tillegg tilrår Kredittilsynet at det foretas en tilpasning av grunnlagsrenten på de løpende kollektive kontraktene til 4 pst.

8 Kontoutskrift og flytting

Kundene skal nå som kjent løpende få vite hva deres tilgodehavende i selskapene er. Dette er ivaretatt ved at det minst hvert år skal sendes ut ajourførte kontoutskrifter til kundene. I tillegg er det gitt regler om livselskapenes opplysningsplikt.

Det er gitt regler om flytting av forsikringskontrakter fra et forsikringsselskap til et annet. Disse flyttereglene trådte i kraft 1. mars 1992. I reglene er det spesifisert hvilke tidsfrister som skal gjelde ved flytting, og hvilke maksimumsgebyrer som selskapene kan ta.

Det nye lov- og regelverket for livsforsikring søker å ivareta interessene til kundene bedre enn tidligere. Avkastningen blir fordelt løpende, kundene får løpende informasjon om verdien av de tilgodehavender de opparbeider, og kundene kan flytte sine midler fra ett selskap til et annet. Disse trekkene ved den nye lovgivningen er tillagt stor betydning fra forbrukerhold.

Den løpende informasjon selskapene nå skal gi om avkastningen på midlene gir kundene et bedre grunnlag enn tidligere for å sammenlikne med avkastningen på andre spareformer. Livsforsikringsselskapene vil beholde en sterk posisjon i konkurransen i den utstrekning de over tid kan dokumentere at de gir kundene en god avkastning i forhold til andre spareformer.

Erfaringene så langt tyder på at omfanget av flyttinger av kontrakter har vært meget begrenset. Selv i 1992, som var et vanskelig år for norsk forsikring, utgjorde bruttoflyttingen bare om lag 1,5 pst. av den samlede forvaltningskapitalen. Nesten all flytting gjaldt kollektive kontrakter.

Nær halvparten av dette var resultat av etableringer av bedriftsvise pensjonskasser. Mange av disse etableringene må antas å skyldes ulikheter i rammevilkårene mellom livselskapene og kassene. Disse er nå redusert gjennom forskriften om private pensjonskasser som nylig er fastsatt. Vi har merket oss at det er diskusjoner mellom Forsikringsforbundet og Forbrukerrådet om ulike sider ved flyttereglene, og at forbundet argumenterer med at flyttereglene kan tvinge fram en plasseringspolitikk i selskapene som er til ugunst for kundene. Dette er spørsmål som det er nødvendig å se nærmere på, slik at man kan holde fast ved målene med flyttereglene, samtidig som en drøfter sider ved den nærmere utformingen.

9 Internasjonale konkurransevilkår

Gjennom EØS-avtalen har Norge bl.a. sluttet seg til grunntanken om at forholdene skal legges til rette for økt internasjonal konkurranse. Dette er ikke minst viktig i tjenestesektoren, som står for en stadig større andel av den samlede verdiskapingen. I hele finansnæringen har det vært en tendens til økt konsentrasjon og bransjeglidning. Dersom konkurransen skal opprettholdes, til gunst for kunden, må internasjonal konkurranse være et troverdig alternativ til konkurranse mellom innenlandske enheter.

EF har et omfattende regelverk for forsikring. Bl.a. de såkalte første- og annengenerasjonsdirektivene for livs- og skadeforsikring inngår i EØS-avtalen. I den tilleggsprotokollen til avtalen som det nå arbeides med, legges det opp til å ta med tredjengenerasjons-direktivene for livs- og skadeforsikring. Tredjengenerasjons-direktivene innebærer bl.a. at det skal være full markedsadgang over landegrensene.

EF- og EØS-reglene inneholder videre regler om hva det enkelte land som et minimum skal kreve av de selskaper som etableres, bl.a. krav til solvenskapital og regler om kapitalforvaltning. Reglene om forsikringsavtaler, kontohold, flytterett, kundeinformasjon mv., samt skatteregler er i større grad overlatt til nasjonal kompetanse. Det er imidlertid forbud mot forhåndskontroll av premier mv. i de reglene som vil gjelde når tredjengenerasjons-direktivene er gjennomført.

Innenfor forsikringsområdet har vi i Norge et regelverk og en lovgivning som på en del punkter adskiller seg fra regelverk i våre nærmeste samarbeidsland. Når det er blitt slik, er det bl.a. fordi vi i Norge har prioritert forsikringskundens interesser. Dette kommer særlig til uttrykk i flytterett, ajourførte konti og informasjonskrav i livsforsikring.

Norske myndigheter har lagt til grunn at konkurransen fra utenlandske selskaper gradvis vil tilta innenfor skadeforsikring, særlig for industri og andre store kunder. Jeg har merket meg at Forsikringsforbundets formann har gitt uttrykk for at økt konkurranse over landegrensene er et nytt trekk i utviklingen også på livsiden. Bl.a. viser han til at teknologiske forhold kan legge til rette for dette. Jeg er glad for at norsk forsikringsnæring forbereder seg på at konkurransen kan bli hardere på et bredere felt.

Det er vanskelig å si hvor omfattende konkurransen fra utlandet vil bli innenfor livsforsikring. Mitt inntrykk er at selskapenes nærhet til kundene har stor betydning. Det er fremdeles adgang til å bestemme i norsk lov at livsforsikringskontrakter som dekker risiko i Norge, skal reguleres av norsk lovgivning. Også skattereglene bidrar til

at det norske markedet er dominert av norske forsikringsselskaper.

Krav som i Norge er stilt til forsikringsselskapene, slike som fordeling av fond, ajourføring av konti, flyttheadgang og kundeinformasjon, bør også kunne være et konkurransemessig fortrinn for livselskapene.

Jeg vil imidlertid understreke at vi ikke tar lett på de signalene vi får fra forsikringsnæringen om at forskjeller i regelverk kan komme til å bli et problem. Finansdepartementet kartlegger nå forskjellene i ulike lands forsikringslovgivning.

Regjeringen er oppmerksom på at regelverket for forsikring, på samme måte som andre nasjonale regelverk, må vurderes også framover. I en omskiftelig verden, hvor konkurransemessige forhold stadig endres, må vi til stadighet spørre oss om myndighetenes styring er fullt ut hensiktsmessig. Vi er derfor innstilt på en dialog med næringen og andre grupper om rammevilkårene.

10 Forholdet mellom næring og myndigheter

Jeg vil avslutte dette innlegget med igjen å peke på betydningen av et positivt samspill mellom forsikringsvirksomhet og den offentlige virksomhet. Regjeringen legger vekt på at det skal være gode samarbeidsforhold med næringsorganisasjonene. Sluttproduktet blir best dersom vi kan trekke på den spesialkompetanse som finnes i de enkelte næringer, slik vi nå gjør gjennom en løpende dialog med forsikringsnæringen.

Et annet viktig forhold gjelder arbeidet i Kredittilsynet. Det tas nå spesielt sikte på å styrke arbeidet med forsikringsaker. Regjeringen vil konkret følge opp et forslag fra styret i Kredittilsynet om at det opprettes en egen seksjon med ansvar for forsikringsfaglige saker på såvel liv- som skadesiden. Dette og forholdet mellom myndighetene og næringen er et tema som Finansministeren vil si noe mer om senere i dag.

Med dette ser jeg fram til samarbeidet mellom forsikringsnæringen og myndighetene i tiden som kommer.

Lykke til med årskonferansen!